

Rez. tom. 2. in 3. p. disp. 18. sec. 4. circa gratiam B. Virginis, saltem in instanti mortis ab ipsa habitam, tradit. Docet igitur, B. Virginem pervenisse ad formam immensam gratiæ intentionem; nam ita SS. Patres loquuntur. S. Damascenus orat. 1. de dormit. SS. DEL Genitric. ante medium, in verba Angeli: *Invenisti gratiam*. ait: *Gratia abyssum invenit*. S. Anselmus l. de excellentia gloriosa Virginis. c. 4. ait: *Erigite, obsecro, fratres mei, erigite aciem mentis vestre, ad contemplandum tam ineffabilem, & stupendam omnium seculo, hujus mulieris gratiam, & exaltationem*. item c. 3. alloquens B. Virginem ait: *Immensitatem quippe gratiæ, & gloriæ, & felicitatis tuæ, considerare cupienti sensus deficit, lingua fatiscit*. Similia habent SS. Bernardus, Bernardinus, Ephrem, Andreas Cretensis, & alij ab Eximio *ibidem* adducti.

Ratio etiam est. B. Virgo in primo instanti plus gratiæ sanctificantis accepit, quam supremus Angelorum: supremus autem Angelorum per unum, aut alterum actum, quem in via sua brevissima elicit, acquisivit gratiam, & gloriæ, quantum nullus hominum, excepto Christo, & ejus Matre, acquisivit: quantum igitur acquisiverit B. Virgo per innumeros actus, quos per viam suam sexaginta, vel etiam septuaginta, & aliquot annorum, intensissimos elicit?

Si insuper verum sit, quod Suarez *eadem sect. 6. Tertio, considerandum*, tradit, nempe actus, saltem perfectissimos charitatis, & totis viribus, seu toti intentioni habitus commensuratos, mereri semper tantum augmentum gratiæ, quantum prior habitus fuit, e. g. eum, qui habuit charitatem ut quatuor, mereri per primum actum intensissimum charitatis quatuor gradus gratiæ, per secundum octo, per tertium sexdecim, & sic ulterius: si, inquam, hoc verum sit, cumulus gratiarum fiet in B. Virgine immensus; quia ipsa semper juxta vires habitus operata est; quod tamen, cum alij justi raro faciant, non etiam ipsi tantum augmentum gratiæ recipiunt.

609. Ulterius addit Suarez *cit. sect. 6. Dico 2.* Beatissimam Virginem in morte plures gradus gratiæ habuisse, quam habeant omnes Angeli, & Sancti, collectivè sumpti. Probat id ex SS. Patribus, qui loquentes de gratia Virginis, ejusque gloriæ, quæ gratiæ correspondet, majorem adhuc perfectionem ei attribueri velle videntur. S. Ephrem, *serm. de laudibus Virginis* scribit, quod B. Virgo sit incomparabiliter reliquis omnibus supernis exercitiis gloriosior. *omniumque Sanctorum, ac Virginum corona, ob immensum fulgorem, atque splendorem inaccessa*: & intra, quod sit præstantissimum universi orbis terra miraculum.

S. Petrus Damiani *serm. de assumpt. B. Virginis circa medium*, comparans Christum soli, & B. Virginem lune ait: *Quid luna pulchrior? ... Considera, quam stellaris, & serena vibratio, quam luminosus fulgor circumlarem orbem tanti sideris superfundat, ut aliorum luminum claritatem non mediocriter offuset. Sic & Virgo inter animas San-*

ctorum, & Angelorum choiros supereminens, & erecta, merita singulorum, & omnium titulos antecedit. Quantumlibet alia stella reluceant, luna tamen, & magnitudine præminet, & splendore. Sic utramque naturam Virgo singularis exuperat, & immensitate gratiæ, & fulgore virtutum. Sic ergo luna plus splendoris, & lucis præbet, quam omnes alie stelle simul, ita juxta hunc S. Patrem B. Virgo omnes simul Sanctos meritis, & gratiæ, exuperat: id quod etiam significant voces singulorum, omnium; prior enim significat omnes distributivè, altera omnes collectivè. Similia plura vide apud Eximium loco citato.

610. Et potest hoc etiam ex eo probari, quod dignitas matris DEI, saltem moraliter accepta (de qua dictum n. 529.) sit quasi infinita: insuper DEUS plus amet B. Virginem, quam omnes reliquos Sanctos; nam matrem plus amat, quam omnes servos. Unde, quod ait Abulensis, Christum diligere plus Ecclesiam, quam matrem suam, intelligendum est de Ecclesia ut includente matrem; intellectum enim de Ecclesia sumpta pro reliquo corpore, exclusa Beata Virgine, non esset verum; quia Christus incomparabiliter matrem plus diligit. Addit demum Suarez, huic sententiæ obicere nil posse, nisi apparentem novitatem; cum revera nova non sit; eo quod à SS. Patribus jam dudum fuerit insinuata. Tandem ait, hanc sententiam etiam aliis doctissimis viris Academiae Salmanticensis, à se consultis, piam, ac probabilem visam fuisse.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

611. **O**B. 1. contra 1. conclus. Capacitas humanitatis Christi ad sanctificationem jam abundantissimè completur, imò plus, quam completur, per sanctificationem incretam Verbi: ergo non potest recipere adhuc gratiam accidentalem. Confirm. Juxta nos Verbum non perfectissimè sanctificaret humanitatem: hoc est absurdum: ergo. Resp. neg. ant. Capacitas humanitatis ad gratiam unionis non est naturalis, sed tantum obedientialis: hæc autem non expletur, quamdiu DEUS potest aliquid gratiæ adhuc producere in ea.

Quare, sicut illa humanitas, ut diximus n. 239. potuisset adhuc assumi ab alia Persona, per novam unionem hypostaticam, adeoque recipere novam gratiam unionis, ita potuit multo magis recipere gratiam accidentalem. Adde, quod sanctificatio, per sanctitatem creatam habitualement, sit alterius ordinis, quam sanctificatio per sanctitatem incretam; unde humanitas, sanctificata per istam, adhuc obedientialiter capax est, ad illam alterius ordinis: sicut suo modo natura Divina, jam subsistens per subsistentiam Patris, potest adhuc subsistere per subsistentiam Filii. Ad

Ad confirm. dist. ma. Verbum non sanctificaret humanitatem perfectissimè in sua linea. neg. ma. in alia linea. subdist. non sanctificaret formaliter. conc. ma. eminenter. neg. ma. & sic dist. mi. neg. conseq. Sensus distinctionis est. Verbum Divinum non sanctificat formaliter in linea gratiæ accidentalis, (hoc enim utique non potest; cum sit substantia) sed tamen in ea linea sanctificat eminenter, quatenus eminenter continetur in Verbo omnis perfectio gratiæ accidentalis. Quia tamen Verbum non sanctificat in linea accidentali formaliter, potest alia accidentalis gratia accelerare, & formaliter in linea accidentali, vel accidentaliter humanitatem sanctificare.

612. Dices. Ergo humanitas Christi est magis sancta, quam Verbum; nam hoc non habet gratiam accidentalem. Resp. neg. illatum. Sicut complexum, ex Verbo, & humanitate, non est aliquid majus, quam solum Verbum, ita complexum, ex sanctitate increta, & creata, non est aliquid majus, quam sola gratia increta; finitum enim additum infinito non facit majus: adeoque etiam Christus in complexo non est sanctior solo Verbo.

Unde gratia accidentalis non facit Christum (idem dicendum de humanitate Christi) magis sanctum, quam faciat sola gratia increta, & substantialis: sed tantum facit eum sanctum alio modo, scilicet accidentaliter: sicut, qui habet jam infinitam obligationem ad aliquid, non potest magis obligari, sed tamen alio modo: & sicut tales obligationes, si darentur, non essent oppositæ, ita etiam tales sanctificationes. Multo autem magis sanctior est humanitas Christi, quam Verbum; quia, licet humanitas habeat eandem sanctitatem, quam habet Verbum: non tamen habet eam eodem modo, in quo est infinitum discrimen; Verbum enim habet sanctitatem Divinam, seu incretam, per identitatem: humanitas autem eam tantum habet per unionem.

Si quæras, an igitur humanitas sanctificetur infinite, vel non. Resp. Gormaz de incarnat. n. 925. ait, humanitatem non sanctificari simpliciter infinite: at tamen addit n. 927. eam non posse esse intrinsecè magis sanctam. Dici etiam potest, quod humanitas Christi sanctificetur infinite ex parte formæ; non verò ex parte modi. Sanctificatur infinite ex parte formæ; quia forma, vel quasi forma sanctificans, physice unita, est infinita; hinc, quamvis addantur alie formæ, non magis sanctificabunt ex parte sua; quia jam omnes eminenter continentur in sanctitate increta. At humanitas non sanctificatur infinite ex parte modi; quia modus sanctificandi, vel communicandi sanctitatem, non est infinitus; est enim ipsa unio hypostatica creata, & finita: contra modum, quo sanctificatur Verbum, est ipsa identitas cum Divina sanctitate, quæ est infinita.

613. Ob. 2. Quod in aliquo ente, vel subiecto, continetur eminenter, non potest

in eodem contineri formaliter: ergo sanctificatio accidentalis, quæ in humanitate Christi continetur eminenter, ratione unitæ sanctitatis incretæ, non potest etiam contineri formaliter. Confirm. 1. Verbum ipsum potuit supplere in Christo habitus supernaturales, & alia requisita, ad eliciendos actus supernaturales: ergo ratio nostra adducta n. 602. non subsistit. Confirm. 2. Gratia accidentalis deberet Christum denominare filium adoptivum: hoc est falsum: ergo.

Resp. neg. antec. Licet hoc in quibusdam rebus, eminenter aliquid continentibus, contingat, e. g. in DEO, respectu perfectionum mixtarum, tamen hoc non fit præcisè ratione continentis eminentialis in genere, sed ob specialem rationem; nam DEUS non potest formaliter continere perfectionem mixtam imperfectione, non præcisè, quia eminenter eam perfectionem continet; sed, quia ens perfectissimum necessariò à se excludit omnem imperfectionem, quamvis mixtam perfectione. Dein, licet admittatur, quod aliquid, continens eminenter alterum, ratione alicujus perfectionis sibi identificatæ, non possit illud alterum continere formaliter, tamen non debet admitti, quod etiam illud, quod tantum alterum continet eminenter, ratione alicujus perfectionis sibi unitæ, non possit etiam formaliter continere illud alterum; alias humanitas Christi nihil creatum posset continere formaliter; cum ratione Divinitatis sibi unitæ, omnia creata eminenter contineat.

614. Ad 1. confirm. neg. antec. Inprimis Verbum ut tale, non potest supplere physice concursum habituum; quia actio ad extra debet provenire à tota SS. Trinitate. Sed neque DEUS voluit, physice supplere in Christo hos habitus, per omnipotentiam extrinsecè applicatam; eo quod modus operandi per habitus sit convenientior. Multo minus Verbum potuit supplere formaliter habitus; nam debuisset informare humanitatem Christi, & supplere effectum formalem, quod nec DEUS potest; nam DEUS potest quidem producere se solo albedinem, & supplere causam productivam albedinis: at non potest sine albedine formaliter dealbare, e. g. murum.

Ulterius, neque Verbum potuit exigere humanitati eos habitus, nisi per decretum Divinum, volens humanitati extraordinarie conferre eos habitus sine gratia: quod si quis factum diceret, prorsus gratis, & contra auctoritatem Patrum, & Theologorum, id fingeret. Neque etiam unio hypostatica potuit exigere illos habitus sine gratia habituali; quia ipsa unio non est immediata radix eorum habituum: sed tantum est radix mediata, quatenus immediatè exigit gratiam, quæ est quasi natura in ordine supermo, immediatè exigens eos habitus, tanquam suas potentias; & potest quidem unio mediante gratia illos habitus exigere: non verò id potest immediatè ratione sui; talis enim

enim exigentia immediata gratis omnino fingeretur in unione. Ad secundam confirm. neg. antec. datur enim in Christo impedimentum, vel incapacitas ad denominationem filii adoptivi, de qua re jam aliquid dictum n. 594. & de ea iterum inferius redibit sermo n. 627.

615. Ob. 3. contra 2. conclus. Gratia, quæ potest augeri, differt specie ab illa, quæ non potest augeri: sed gratia Christi non potest augeri, potest autem augeri nostra: ergo illa differt specie ab ista. prob. mi. singulæ qualitates habent certum terminum, ultra quem non possunt augeri: ergo etiam gratia Christi habet talem terminum, adeoque non potest augeri. Resp. om. ma. quæ negatur ab iis, qui admittunt, possibile esse infinitum. neg. mi. ad prob. dist. singulæ qualitates habent aliquem terminum ratione sui, & quidem talem, qui nec supernaturaliter excedi possit. neg. ant. habent terminum ratione subjecti, qui naturaliter non possit excedi conc. ant. & neg. conf.

Non possunt semper plures, & plures gradus e.g. caloris, naturaliter produci, aut recipi in subjecto: non quod absolute improducibiles sint, sed quod subjectum finitum habeat limitatam naturalem capacitatem, nec semper plures, & plures gradus naturaliter recipere possit: at verò qualitates supernaturales, quæ non dantur juxta capacitatem naturalem subjecti, sed tantum juxta ejus capacitatem obedientialem, possunt semper augeri.

Hinc etiam gratia Christi per se semper posset augeri: sed quia DEUS determinavit certam ejus mensuram, ut dictum est n. 605. consequenter ad hoc DEI decretum augeri non potest. Quando autem S. Thomas. 3. p. q. 7. a. 12. in corp. negat, gratiam Christi posse augeri, non vult, eam absolute non posse augeri, sed tantum supposita hac determinatione DEI, qua, juxta ordinem Divinæ sapientie, omnia in numero, pondere, & mensura disponens, tanta gratiæ quantitas Christo determinata est: quod patebit legenti contextum, & vel ex eo clarum est, quod S. Doctor dicat, quod gratia Christi augeri non possit, sicut nec gratia Beatorum in cælis; eoquod etiam Christus sit comprehensor: atqui clarum est, gratiam Beatorum antecederet absolute posse augeri, & tantum non posse augeri consequenter, seu ex suppositione decreti Divini, nolentis, eam augeri in comprehensoribus: quin eod. art. ad 2. admittit Angelicus, quod virtus Divina possit facere aliquid majus, & melius, quam sit habitualis gratia Christi.

616. Ob. 4. contra 3. conclus. S. Thomas 3. p. q. 7. a. 11. in corp. ait: *Alio modo potest considerari gratia secundum propriam rationem gratia: & sic gratia Christi potest dici infinita*: ergo hæc fuit infinita. Confir. 1. Dicitur Joann. 3. v. 34. *Non enim ad mensuram dat DEUS Spiritum*: intellige Filio suo, de quo ibi est sermo: ergo gratia Christo data est sine mensura, aut limi-

tatione. Confir. 2. Si gratia Christi non est infinita, potuisset Christus esse magis DEO gratus: atqui non potuit esse magis DEO gratus: ergo. Resp. 1. huic textui Angelici oppono ejus doctrinam num. preced. allatam. Dein S. Doctor cit. q. 7. a. 11. in corp. ait de gratia Christi habituali: *Necesse est, quod sit infinitum*, in forma neg. conseq.

Per gratiam infinitam *ibi* S. Thomas tantum intelligit gratiam, quæ non est data ad aliquam mensuram, nisi quam determinat DEUS, nobis incomprehensibilem, & quæ gratia tam magna est, ut sit universale principium omnis gratiæ; & explicat enim S. Thomas sua dicta exemplo, quod ead. q. 7. a. 11. in corp. assert, sic dicens: *Sicut si dicamus, lucem solis esse infinitam, non quidem secundum suum esse, sed secundum rationem lucis; quia habet, quidquid ad rationem lucis pertinere potest*: igitur, sicut lux solis in se non est strictè infinita, ita neque gratia Christi. Aliqui dicunt, gratiam Christi esse extrinsecè aliquo modo infinitam, ratione dignitatis infinitæ in Christo, ad cuius non quidem mensuram, sed tamen congruentiam illa datur, de quo vide supra n. 606.

617. Ad 1. confirm. neg. conseq. Gratia Christi est in se limitata: dicitur autem data non ad mensuram, hoc est, ut explicat Cornelius in c. 3. Joann. v. 34. abundantissimè: & sanè solet de liberalissimè, & abundantissimè dantibus dici, eos dare absque mensura: interim tamen re ipsa DEUS dedit gratiam Christo juxta aliquam mensuram, seu determinationem voluntatis sue. Tantam autem DEUS Christo quantitatem gratiæ determinavit, ut in hac providentia nulla pura creatura tantam habere possit: quod si autem in altera providentia DEUS tantam dare vellet puræ creaturæ, seu membro, majorem etiam designaret Christo ut capiti; quia deceret, ut caput morale majus esset in gratia, quam membra; quamvis enim caput physicum debeat esse minus, quam reliqua membra simul sumpta, non debet esse minus caput morale, quod potest esse perfectius, quam omnia membra simul sumpta.

Si quis autem contendat, verba illa non ad mensuram significare, absque omni mensura, intelligenda erunt ea verba de Christo ut DEO, quatenus per æternam generationem accepit sanctitatem infinitam, ita Gormaz de incarn. n. 952. & sanè Glossa interlinearis ait, ideo in numero singulari dici *Filio*, ut non intelligantur adoptivi: & rationem spiritus absque mensura dari addit: *Ut tantus sit Filius, quantus & Pater; æqualem enim sibi genuit*: quod tantum de Christo ut DEO est verum. Ad 2. confir. neg. antec. quia gratia increata ipsum jam reddit DEO tam gratum, ut eminenter faciat, quidquid gratia creata facit: & sicut diximus n. 612. non fieri Christum per gratiam creatam magis sanctum, sic dicendum est, eum quoque non fieri DEO magis gratum.

618. Ob. 5. Gratia habituali Christi convenit ex conjunctione cum Verbo, posse mereri aliis majorem, & majorem gratiam in infinitum: ergo etiam ipsa est infinita. prob. antec. calor conjunctus cum igne potest producere tantum calorem, quantum potest ignis: ergo etiam gratia habitualis, conjuncta cum gratia unionis, vel cum Verbo, potest producere, vel mereri tantam gratiam, quantum Verbum, adeoque majorem, & majorem in infinitum.

Resp. om. ant. neg. conf. si enim etiam gratia habitualis, ut dignificans aliquo modo merita Christi, habet in conjunctione Verbi virtutem, ut possit unâ cum dignitate Verbi tribuere suo modo meritis Christi vim, merendialis gratiam majorem, & majorem in infinitum, tunc hæc virtus, ei non convenit ratione sui, & per se, sed tantum per accidens, & ratione dignificationis infinitæ, provenientis à Verbo in merita Christi: adeoque gratia habitualis potest semper manere finita: serè sicut pauper semper manet pauper, etsi conjunctus divitissimo possit plurimas expensas facere.

Ad prob. ant. dico, in primis potius debuisset probari consequens: addo, quod, etsi calor unâ cum igne posset omnes eos effectus producere, non tamen propterea haberet tantam virtutem, quantum habet substantia ignis: adeoque ex ea paritate non probatur, quod gratia habitualis Christi habeat virtutem infinitam, vel sit infinita. Dein neg. ant. ignis enim potest producere octavum gradum: hic autem octavus gradus, juxta communem philosophorum, non potest producere alium octavum ad extra; quia non potest sibi assimilare passum extrinsecum: neque ad intra; quia non potest suum subjectum intendere, ut suppono ex philosophia Thomistæ, qui negant substantiæ virtutem agendi, concedent antec. sed simul dicent, calorem esse totam virtutem activam ignis: at gratia sanctificans non est tota virtus activa Verbi.

619. Ob. 6. contra 4. conclus. Christus in primo instanti non habuit actum tantum intentionem, ut superaverit intentionem omnium actuum creatorum: ergo in primo instanti nondum ei collata fuit tota gratia, quam DEUS ei dare decrevit, prob. conseq. gratia Christi tota, fuit tam intensa, ut superaverit intentionem omniū gratiarum, omnibus creaturis collatarum, etiam simul sumptarum ex n. 606. ergo, cum Christus semper operatus fuerit ex tota intentione gratiæ, quam habuit, si jam in primo instanti totam gratiam habuisset, eliciisset actum tam intensum, ut superasset intentionem omnium actuum creatorum.

Resp. neg. antec. quia ardentissima Christi charitas erga DEUM, & lumen gloriæ, ac visio beatifica, juxta Lugonem, & alios (ut dictum n. 449.) necessitarunt ipsum, si non physicè, saltem moraliter, ad actum perfectissimum, secundum totam intentionem gratiæ receptæ, de qua re vide dicta eod. n. 449. Cæterum neque consequentia est cer-

ta; quia, cum Christus, saltem antecederet, fuerit physicè liber, ad actum negativè minus perfectum (ut dictum eod. n. 449.) potuisset absolute elicere actum etiam minus intensum, quam fuerit gratia: ergo, quamvis eliciisset actum minus intensum, potuisset tamen gratia esse intensior.

620. Ob. 7. Spiritus S. primum descendit super Christum in baptismo Matth. 3. v. 16. ergo tunc primum Christus recepit aliquam gratiam. conf. prob. S. Hieronymus in c. 61. Isa. v. 1. docet, prophetiam de Christo ungento, hoc est, sanctificando, impletam esse in ejus baptismo: ergo. Confir. De Christo Luc. 2. v. 52. dicitur: *Proficiebat sapientiâ, & ætate, & gratiâ*: ergo Christus crevit in gratia. Resp. neg. conf. ad prob. dist. ant. S. Hieronymus docet, eam prophetiam tunc esse impletam, seu unctionem Christi fuisse in baptismo factam formaliter, sive ipsam unctionem, seu sanctificationem tunc fuisse quasi novo additamento completam. neg. ant. docet, eam unctionem esse factam, aut completam finaliter, seu finem aliquem unctionis tunc esse completum. conc. ant. & neg. conseq.

Finis illius unctionis etiam fuit, quem assignat ibi S. Hieronymus, dicens: *Unctus est igitur Spiritu S. ut annunciet pauperibus, sive mansuetis &c.* vel, ut ipse Christus Dominus legit Luc. 4. v. 18. *Propter quod unxit me: evangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde &c.* Et hoc completum est quasi in baptismo, seu statim post baptismum; quia tunc Christus incepit prædicare, & paulò post venit in Nazareth, ibique in synagoga legit hanc ipsam prophetiam Isaia, & cæcæta dixit: *Quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris: ex quibus ipsis verbis Domini roboratur explicatio nostra; neque enim ullus dicit, tunc primum in synagoga Christum formaliter unctum fuisse.*

Toletus in c. 1. Joann. annot. 71. ait, unctionem fuisse in baptismo à Spiritu S. declaratam, ut mox exercendam per doctrinam, & miraculorum manifestationem. Sic quoque, dum Danjel. 9. v. 25. prædicatur adventus Christi post septuaginta hebdomades, docent interpretes, significari tempus baptismi Christi, quando scilicet Christus est declaratus mundo, de quo vide dicta n. 77. Ad confirm. responsum est n. 556. & 557.

ARTICULUS V.

An Gratia Habitualement denominet Christum Filium DEI Adoptivum.

621. **T**Riplex potest, & debet distinguere filiatio DEI. Prima, & maxime propria, est filiatio naturalis personalis, ratione generationis æternæ, qua secunda Persona SS. Trinitatis constituitur Filius DEI; hac autem ratione certum est, Christum ut hominem,

seu in natura humana, non esse Filium DEI. Secunda filiatio est, quae fundatur in gratia unionis hypostaticae, ratione cuius Christus etiam ut homo, est Filius DEI. Tertia filiatio fundatur in gratia accidentali, seu habituali, quae in puris hominibus dicitur filiatio adoptiva, & hos reddit filios adoptivos DEI. Cum autem, ut dictum est, istam gratiam accidentalem etiam habeat Christus, & quidem copiosissimam, quaeritur, an ipse quoque ut homo, dici possit filius adoptivus DEI; an vero etiam ut homo dici debeat filius naturalis DEI.

622. Dico 1. Christus non tantum non potest, simpliciter sine addito, dici filius adoptivus DEI, sed neque cum addito *in quantum homo*. ita S. Thomas 3. p. q. 23. a. 4. in corp. Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 2. §. Dicendum tamen. Tannerus tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 88. imò Theologi communissimi omnes. Prob. In primis, quod Christus non possit dici simpliciter filius DEI adoptivus, est extra controversiam; nam, sicut non potest dici creatura, minor Pare &c. ita nec potest dici filius adoptivus; sonant enim haec verba simpliciter prolata, Christum non esse filium naturalem.

Quod autem etiam Christus ut homo, seu in quantum homo, non possit dici filius adoptivus, probatur. Adrianus I. Papa in epistola ad Episcopos Galliae, & Hispaniarum (quae habetur apud Binius tom. 3. Concilior. p. 1. initio Concilii Francofordiensis) non longe à principio, sic ait: *Materia autem casualis perfidiae, inter cetera rejicienda, de adoptione Jesu Christi Filii DEI secundum carnem, falsis argumentationibus digesta perfidiorum verborum ibi stramina, incompotito calamo legebantur.* & post aliquod intervallum sic scribit: *Hinc Paulus electionis vas ait: (ad Rom. 8. v. 32.) Proprio Filio suo non peperit DEUS: sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Scimus enim; quia non est traditus secundum Divinitatem, sed secundum id, quod homo verus erat: illum nimirum, qui traditus est, id est, hominem, ipsum Apostolus proprium DEI filium protestatur.

Concilium etiam Francofordiense, quod ejusdem Adriani auctoritate celebratum est, contra Elipandum Episcopum Toletanum, qui cum Felice Episcopo Urgelitano volebat defendere, Christum esse filium adoptivum DEI (de quorum errore vide Tannerum tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 100. & Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 2. §. Dico tamen.) hoc, inquam, Concilium in epistola sua, (quae habetur apud Binius tom. 3. Concilior. p. 1. in Concil. Francofordiensi) longe ante medium sic scribit: *Quam adoptionem praevisum sensu, qui scripsit epistolam, ad Christum voluit transferre humanitatem.* & post intervallum: *Hec testimonia ideo posuimus, ut cognoscatis, DEUM, & Dominum nostrum Jesum Christum, in utraque natura esse unigenitum; & primogenitum, non adoptivum.*

623. Ratio autem conclusionis hujus est. De ratione filii adoptivi est, ut sit per-

sona aliena, seu extranea: sed Christus, etiam in quantum homo, non est persona aliena, seu extranea respectu DEI: ergo. ma. constat ex communi sensu sapientum, qui dicunt, adoptionem esse, alienam, & extraneam personae gratuitam assumptionem in filium: sanè à S. Thoma in 4. disp. 42. q. 2. a. 1. sic definitur adoptio: *Est extranea personae in filium, vel nepotem, vel deinceps, legitima assumptio.* Non autem dicas, hanc definitionem tantum ab Angelico poni in argumento, seu objectione prima; nam respondeatur, quòd eam dein in corpore articuli defendat, & vindicet.

Prob. etiam mi. Christus ut homo, vel consideratur in concreto: & non habet aliam personalitatem, etiam ut homo, quam Divinam, quae non est aliena, vel extranea respectu DEI: vel consideratur in abstracto, sive praecise secundum humanitatem: & non est persona; quia humanitas non est persona; atque ideo etiam non est filia, vel filius; haec enim denominatio tantum datur supposito, vel personae, ut expressè tradit Angelicus 3. p. q. 23. a. 4. in corp. ajens: *Dicendum, quòd filiatio proprie convenit hypostasi, vel personae, non autem naturae:* ergo, quomodocunque consideretur Christus ut homo, non est filius adoptivus DEI.

624. Dico 2. Christus ut homo est filius DEI naturalis, non tantum in sensu reduplicativo super personam, sed etiam super humanitatem, ut unitam Verbo. ita Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 1. §. Dicoprimum, asserens, hanc conclusionem sibi videri certam: & teste Lugone de incarnat. disp. 31. sec. 2. n. 6. in eam conveniunt ferè recentiores Theologi: Tannerus autem tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 97. omnino dicit, ita habere communem doctorum. Prob. conclusio. Christus ut homo est Filius DEI, non tantum propter communicationem idiomatum, & ratione personalitatis, sed etiam ratione humanitatis, non quidem in se praecise spectatae, sed ut unitae: ergo etiam ut homo est Filius DEI naturalis.

Prob. ant. Humanitas ut unita Verbo non est natura aliena, vel extranea, sed est substantialiter propria DEI, & intime conjuncta filiationi naturali, non tantum affectu, sed nexu physico, ratione cuius ipsa humanitas habet jus ad hereditatem, seu gloriam: ergo Christus ratione humanitatis, ut unitae Verbo, est Filius DEI, ac haeres: & non tantum nequit censeri alienus, vel extraneus ratione personalitatis, sed etiam ratione humanitatis ut unitae: & ipsa etiam humanitas, ut affecta unione, non potest dici adoptata: adeoque Christus, etiam ratione humanitatis suae ut unitae, non potest dici filius adoptivus, vel adoptivus: ergo debet dici naturalis; quia non datur medium inter has denominationes: neque hucusque agnita est alia filiatio, quam naturalis, & adoptiva: neque ullus agnitus est filius, quin agnosceretur, vel tanquam naturalis, vel tanquam adoptivus.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

627. **O**B. 1. Christus habet gratiam sanctificantem ejusdem speciei cum nostra:

sed gratia sanctificans denominat subiectum suum filium adoptivum: ergo etiam Christum ut hominem denominat filium adoptivum. Confirm. Christus ut homo potest dici servus: ergo etiam potest dici filius adoptivus. Resp. dist. mi. gratia sanctificans ita denominat subiectum capax hujus denominationis, conc. mi. subiectum incapax, neg. mi. & conseq. vide n. 594. Capacitas autem ad denominationem filii adoptivi requirit, ut subiectum sit persona aliena, vel extranea, prout dictum est n. 623. Quiddam apud Tannerum tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 93. dicunt, Christum etiam ratione gratiae accidentalis esse filium naturalem; eoque, supposita unione, gratia haec ei connaturaliter debeatur. At Suarez, & Valquez apud eundem Tannerum putant, quòd Christus secundum hanc gratiam non possit dici filius; non enim adoptivus, ut dictum est: non naturalis; quia per hanc gratiam humanitas non conjungitur Divinitati substantialiter quoad naturam.

628. Ad confirm. Hae in quaestione auctores graves sunt sibi oppositi. Valquez tom. 1. in 3. p. disp. 8. per plura capitula. Lugo de incarnat. disp. 28. per plures sectiones, & alij, negant, Christum etiam ut hominem posse dici servum: & quidem Lugo contendit, omnes textus, quibus Christus, vel à Scriptura, vel à Patribus, servus dicitur, esse in sensu allegorico accipiendos, idque vult probare ex epistolis Adriani, & Concilii Francofordiense, citatis n. 622. in quibus aperte negatur Christus esse servus, & testimonia Patrum, Christum servum dicentium, allegorice explicantur. Hinc sec. 5. n. 44. concludit, Christum neque ut hominem posse dici servum, sicut non potest dici filius adoptivus. Rationem autem dat n. 45. quòd, sicut ad filium adoptivum requiritur natura extranea, ita ad servum requiritur aequalitas cum domino, in jure ad honorem, vel cultum; cum tan en Christus habeat aequale jus ad parem honorem cum Patre.

Contra Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 44. sec. 1. §. Ad dividendam. distinguit duplicem servitutem. Prima est *servitus quasi legalis*, orta vel ex delicto, in cuius poenam aliquis ad servitutem damnatus est: vel ex alia causa, ob quam quis ad villem talem conditionem detrusus est; nam ex natura rei non est unus homo servus alterius. Altera autem est *servitus naturalis* respectu DEI, quae non est conditio vilis, sed naturalis hominis. In primo sensu negat Eximius, Christum esse servum, atque, de hoc sensu intelligendum quoque esse Adrianum, & Concilium Francofordiense; cum potissimum a-

625. Notat tamen rectè Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 1. §. Ad argumenta. Christum ut hominem, ratione humanitatis unitae, non esse Filium DEI per essentiam, sicut est ratione personalitatis Divinae; potuisset enim unio hypostatica humanitati illi non concedi; unde haec ipsa unio est gratia respectu humanitatis Christi, cui gratis conceditur. Sed neque ullo modo ipsi humanitati, ut praecise ab unione hypostatica, competat naturalis filiatio DEI, sed haec per se primò convenit Personae Verbi; quae reddidit subsistentem eam humanitatem: & ratione Personae Verbi dein convenit humanitati ut unitae, ac ratione unionis subsistenti in Verbo, atque ab isto, suo modo subsistentiae. Naturalis tamen est haec filiatio respectu Christi, cuius intrinseca, & substantialia constitutiva sunt unio, & Verbum, ac humanitas unita. Est igitur haec filiatio naturalis, competens Christo ratione humanitatis ut unitae, quasi media inter filiationem naturalem per essentiam, & filiationem adoptivam per gratiam accidentalem.

626. Haec filiationes autem, scilicet naturalis per essentiam, & adoptiva per gratiam accidentalem, comparari possunt cum filiatione media, de qua loquimur, vel quoad formam, aut quasi formam, quae tribuit jus ad hereditatem: vel quoad modum obtinendi, aut participandi hereditatem. Quantum ad formam, vel quasi formam attingit, filiatio ista media, seu naturalis, competens Christo ut homini, magis accedit ad filiationem per essentiam; quia forma, aut quasi forma, seu ratio, tribuens Christo homini jus ad hereditatem, est filiatio increata, seu Verbum, non quidem identificatum humanitati, sed tamen unitum.

Quoad modum autem obtinendi, vel participandi hereditatem, filiatio ista media, competens Christo ut homini, accedit magis ad filiationem adoptivam; quia possessio hereditatis, vel beatitudinis, quam habet Christus ut homo, seu in sua humanitate, incomparabiliter magis convenit cum possessione beatitudinis, quam habent alij iusti ratione gratiae accidentalis, quam conveniat cum possessione beatitudinis, quam habet DEUS, quae est infinitè major. Cum autem ratio, an aliqua filiatio dicenda sit naturalis, an adoptiva, maxime sumitur ex forma, vel quasi forma, in qua fundatur, & ex intrinseca connexionione, unione, vel identitate, quam habet talis persona cum forma, vel quasi forma, hinc ista filiatio, Christi ut hominis, rectè dicitur naturalis; quia forma, vel quasi forma, est personae Christi vel maxime connaturalis, & non tantum ei convenit per adoptionem, seu extrinsecam benevolentiam. Qui plura de hac quaestione tota desiderat, adeat Tannerum tom. 4. disp. 1. q. 7. dub. 5. à n. 83.

gant de servitute orta ex peccato: in altero autem sensu ait loco cit. §. Dico verò secundo. Christum esse servum; cum præsertim à plurimis SS. Patribus (qui cit. scilicet. 1. copiose adducuntur) servus appelleretur, & præsertim à S. Augustino ep. 178. sub finem ubi sic scribit: *In qua cum Christum infirmitate carnis non solum subditum, sed & servum evidentiissime confitemur, ipse dicente in prophetia ad Patrem: O Domine ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancille tue! Patet ergo, in quo sit aequalis Patri Filius, in quo sit non solum subditus, aut inferior, sed etiam humillimus servus.*

Unde & S. Thomas 3. p. q. 20. a. 1. ad 2. ait: *Quamvis non proprie dicatur, quod natura sit domina, vel serva, potest tamen proprie dici, quod qualibet hypostasis, vel persona, sit domina, vel serva, secundum hanc, vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel servum secundum humanam naturam.* Eximio consentit Tannerus tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 17. ubi citat plures alios. Equidem Valquez, & Lugo contendunt, à sibi contrariis auctoribus non satisfieri Concilio Francofordensi: at Eximius loc. cit. & Tannerus cit. q. 7. n. 22. putant, illi Concilio satisfieri per distinctionem duplicis servitutis, de qua paulò antè hoc numero dictum est. Non vacat diutius his immorari. videri poterunt auctores citati.

In forma resp. om. ant. neg. conseq. Disparitas inter filium adoptivum, & servum, juxta auctores, qui Christum posse dici servum asserunt, est, quod ad servum non requiratur persona, aut natura aliena, seu extranea, sicut requiritur ad filium adoptivum; nam etiam in humanis potest dari simul filius naturalis, & servus: sed sicut ad denominationem mortalis, aut passibilis requiritur, & sufficit natura aliqua mortalis, vel passibilis, ita juxta istos auctores ad denominationem servi requiritur, & sufficit natura aliqua subjecta: qualis est natura humana etiam in Christo: sive requiratur, ut detur in natura assumpta essentialis dependentia à DEO, & subordinatio ad ipsum, ratione ejus ea natura plenarie subdatur potestati Divinæ: quæ omnia inveniuntur in natura humana Christi.

629. Ob. 2. Non dicitur quis filius naturalis, nisi respectu illius, ex quo naturaliter generatur: sed Christus ut homo, & secundum humanitatem, non naturaliter generatur ex DEO: ergo secundum humanitatem non est naturalis filius DEI. Confirm. 1. SS. Patres tantum agnoscunt duas generationes Christi, unam ab æterno Divinam ex Patre, alteram in tempore humanam ex matre: atque juxta nos deberet dari tertia, scilicet, qua Christus, etiam secundum humanitatem, esset generatus ex Patre: ergo. Confirm. 2. Christus ut homo non est DEUS: ergo neque est naturalis filius DEI. Resp. neg. ma. potest enim etiam aliquis dici naturalis filius patris, respectu cujus non habet naturam extraneam: sive potest etiam dici filius naturalis ille, cui à natura, seu prima origine congeni-

tum est, esse filium: atque Christo à natura, sive prima origine, congenitum fuit, esse filium DEI, sive non habere naturam humanam extraneam, & alienam, sed potius habere jus in natura, etiam humana ut unita, ad hæreditatem Patris Divini: ergo.

Christus nempe à prima conceptione jam habuit unionem hypostaticam, quæ ei tribuitur jus ad hæreditatem DEI, & naturam ejus humanam substantialiter Deitati copulavit. Neque tantum ab origine sua habuit jus ad gloriam eo modo, quo B. Virgo, & Angeli; nam isti habuerunt illud jus, ex aliquo accidentali dono, quod non constituit composita eorum substantialia; non enim B. Virgo, aut Angeli habuerunt realem, vel personalem unionem cum DEO: sed manserunt semper personæ alienæ, seu extraneæ: at Christus Dominus habuit illud jus per unionem substantialem, quæ intrinsicè constituit ipsam compositum Christum, & tollit rationem personæ alienæ.

630. Verum quidem est, hunc modum filiationis naturalis utique non esse tam perfectum, quam sit ille, qui est per generationem æternam: est tamen etiam hic modus sufficienter naturalis in sensu Theologico, & ab Ecclesia recepto. Licet autem in hoc sensu Christus non omni eadem proprietate, aut rigore, dicatur filius naturalis DEI, qua proprietate, vel rigore dicitur filius naturalis ut Verbum, tamen dicitur propriè filius naturalis, in quantum denominatio filij naturalis etiam tribuitur illi, qui jus filij accipit ob aliud quod sum constitutum, sibi intrinsicum.

Christus enim hoc jus accepit per constitutionem aliquod suum intrinsicum, & quidem ratione ejusdem formæ, vel quasi formæ, ratione cujus est Filius DEI per generationem æternam, scilicet ratione Verbi, à quo Christus etiam ut homo sanctificatur, & accipit jus ad Beatitudinem, ex dictis à n. 585. & 587. quanquam utique hæc forma perfectius afficiat Christum ut DEUM, nempe per identitatem, quam Christum ut hominem, tantum per unionem, in quo est ingens discrimen, ut explicatum n. 626.

631. Ad 1. confirm. neg. mi. nam eadem generatio passiva, seu filiatio Divina æterna, denominat Christum duplici ratione filium naturalem: unâ, quatenus Christum ut DEUM, ratione identitatis, denominat Filium DEI naturalem per essentiam: alterâ, quatenus eum ut hominem, ratione unionis, denominat Filium DEI naturalem per unionem intrinsicam. Ad 2. confir. dist. conseq. Christus ut homo non est Filius DEI naturalis per essentiam, sive per identitatem. conseq. conseq. non est Filius DEI naturalis per unionem, modo primùm explicato. neg. conf. Ad id autem, quod quidam objiciunt, hanc filiationem per unionem magis distare ab ea, quæ est per essentiam, quam ab illa, quæ est per adoptionem, jam satis responsum est n. 626.

632. Ob. 3. Filiatio ista naturalis, quæ tribuitur Christo secundum humanitatem, debet ei convenire respectu totius SS. Trinitatis, ita, ut esset filius naturalis totius SS. Trini-

Trinitatis: sed hoc dici non potest: ergo. Prob. ma. 1. hæc filiatio non potest convenire Christo, præcisè respectu Patris æterni; quia secundum humanitatem non est filius DEI, præcisè vi generationis æternæ, sed vi unionis, vel communicationis, vi cujus filiatio, quam habuit per generationem æternam, communicata est humanitati: sed hæc unio, seu communicatio, utpote opus ad extra, non respicit solum Patrem, sed totam simul SS. Trinitatem, ut dictum est n. 193. ergo filiatio Divina secundum humanitatem, convenit Christo, respectu totius SS. Trinitatis.

Prob. eadem major 2. Hæc relatio filij in Christo, secundum humanitatem ad DEUM, est temporalis, & fundatur in temporali productione mysterij incarnationis: sed omnis relatio temporalis, fundata in actione, vel productione temporali, respicit totam SS. Trinitatem: ergo. Prob. eadem ma. 3. Christus ut homo à tota SS. Trinitate habet suam beatitudinem, imò etiam jus ad beatitudinem, sive ad hæreditatem: ergo etiam à tota SS. Trinitate habet filiationem. vide Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 1. §. Ad secundum argumentum. Probatur jam etiam minor superior. Si Christus esset filius totius SS. Trinitatis, esset etiam filius Spiritus S. imò & Verbi, seu sui ipsius ut DEI: sed hoc est absurdum, & contra S. Thomam 2. p. q. 22. a. 3. in corp. ergo.

633. Resp. conc. ma. in hoc præcisè sensu, in quo hic sumitur filiatio, & neg. mi. ad ejus probationem iterum neg. mi. Non est absurdum dicere, quod Christus secundum humanitatem, in isto tantum sensu, seu ratione unionis hypostaticæ, à tota SS. Trinitate producat, sit filius totius SS. Trinitatis, seu Spiritus S. vel etiam sui ipsius ut DEI: hoc enim rationes allatæ bene probant; quia accipiendo filium in hoc sensu, non debet filius esse persona distincta à patre, modo naturæ sint distinctæ. Aliud est de patre, strictè generante, & filio strictè generato, per generationem æternam.

Quod attinet ad S. Thomam, in objectione adductum, is quidem eo loco negat, Christum dicendum esse filium Spiritus S. aut SS. Trinitatis: sed hujus sue assertionis rationem dat, quod id, quod alicui convenit secundum perfectam rationem, non debeat eidem etiam tribui secundum rationem imperfectam: adeoque videtur admittere, quod in aliquo sensu minus perfecto, seu minus stricto, Christus ut homo possit dici filius Spiritus S. licet non in sensu tam stricto, in quo Christus ut Verbum dici potest filius DEI. Quod autem S. Doctor dicat, Christum nullo modo dicendum esse filium Spiritus S. aut SS. Trinitatis, inde est, quod Christus simpliciter sine addito, ralis vocari non debeat, ex ratione, quam modò subjungemus, atque ex S. Augustini autoritate, quam mox adducemus, & in qua Angelicus suam assertionem fundat.

634. Notant hic bene Tannerus tom. 4. disp. 1. q. 7. n. 103. Suarez tom. 1. in 3. p. B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II

disp. 49. sec. 1. §. Ad secundum argumentum. & Valquez tom. 1. in 3. p. disp. 89. c. 14. n. 88. & 89. Christum ut hominem non esse simpliciter, sine addito limitante, dicendum filium SS. Trinitatis, aut Spiritus S. tum, ne significetur distinctio suppositorum, ita, ut Christus tanquam filius videatur esse suppositum distinctum à tota SS. Trinitate: tum, ne videatur esse sermo de generatione, seu filiatione Divina æterna, vel de generatione humana, quasi Spiritus S. ratione generationis humanæ sit pater Christi, sicut B. Virgo est ejus mater; hoc enim esset omnino falsum.

635. Sic enim loquitur Concilium Toletanum XI. in profess. fidei circa medium: *Non tamen Spiritus Sanctus Pater esse credendus est Filii, pro eo, quod Maria eodem Spiritu Sancto obumbrante concepit, ne duas Patres filij videamur asserere, quod utique nefas est dici.* Scilicet nefas est dicere, Christum habuisse Patrem unum naturalem, ratione generationis æternæ increatæ, & alterum ratione generationis temporalis humanæ, quæ Spiritu S. obumbrante perfecta est. Non autem loquitur Concilium de generatione temporalis per gratiam unionis, de qua nobis est sermo. De eadem generatione humana apertè loquitur S. Augustinus in enchirid. c. 38. ubi negat, Christum esse filium Spiritus Sancti; licet enim scribit: *Nunquid tamen ideo dicturi sumus, patrem hominis Christi esse Spiritum Sanctum, ut DEUS Pater Verbum genuerit, Spiritus Sanctus hominem, ex qua utraque substantia Christus unus esset, & DEI Patris Filius secundum Verbum, & Spiritus Sancti filius secundum hominem, quod quasi cum Spiritu Sancto, tanquam pater ejus, de matre Virgine genuisset? quis hoc dicere audebit?*

636. Ob. 3. Si Pater, aut Spiritus S. fuissent incarnati, non fuissent filij DEI naturales: ergo neque Christus ut homo est filius DEI naturalis. prob. ant. unio illa hypostatica non uniret humanitatibus illis filiationem, sed paternitatem, aut spirationem passivam: ergo. Respondent aliqui 1. ipsam probationem antecedentis dare disparitatem. Sed non est verum, quod filiatio Divina qua talis denominet Christum, secundum humanitatem acceptum, filium DEI naturalem; alias enim, si incarnaretur Pater, denominaret paternitas illum hominem, etiam secundum humanitatem acceptum, Patrem DEI, adeoque tunc Verbum esset filius Patris, secundum humanitatem accepti, quod est absurdum, & falsum. Unde melius cum Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 49. sec. 1. §. Ad argumenta. Resp. 2. neg. ant. ad prob. neg. conseq. non enim Christus secundum humanitatem dicitur filius DEI naturalis; quia unitam habet filiationem Divinam æternam formaliter talem, & sub ratione filiationis: sed quia habet sibi unitam aliquam substantiam Divinam, quæ facit, ut natura illa non sit extranea, sed habeat, ratione alicujus sibi per unionem intrinsicæ, jus ad hæreditatem &c. quæ non minus conveni-

rent personalitatibus Patris, & Spiritus S. quàm modò conveniant personalitati Filij.

637. Nec dicas, Patrem, & Spiritum Sanctum, secundum humanitatem acceptos, in eo casu non habituros beatitudinem ut hereditatem, sed tantum ut aliquam proprietatem, sicut Christus habet defecto scientiam infusam; hæc enim est questio de voce: & videtur in eo casu non minus beatitudo posse dici hereditas respectu Patris ut hominis, quàm modò possit dici hereditas respectu Filij ut hominis. Quidquid autem sit de questione nominis, repta ad filium, in sensu conclusionis nostræ naturalem, sufficit, quòd habeat jus intrinsecum ad bona paternæ atque in eo casu Pater, & Spiritus S. habent idem jus, quod nunc habet Filius, seu Christus, & eodem modo, atque ex eadem ratione, scilicet per gratiam unionis; nec videtur ulla ratio, cur Christus magis dicatur hæres, quàm in eo casu Pater, aut Spiritus S. incarnatus: ergo. Iterum tamen hic recedèdè monent auctores, cautè esse loquendum, ne tribuendo Patri, vel Spiritui S. nomen Filij, videamur Personas confundere: quod evitabitur, si addatur: *per gratiam unionis.*

ARTICULUS VII.

An, & quomodo conveniat Christo ratio Capitis.

638.

Quando quæritur, an Christus sit caput creaturarum, utique non est questio, an Christus sit caput physicum: sed, an sit caput morale, seu princeps, & quidem non qualiscunque, sed talis, ut tanquam caput suo influxu membra sua conservet; imò etiam efficiat, sibi que uniat: quod facere non potest caput physicum. Hic autem influxus Christi aliud non est, quàm influxus gratiæ, tum auxiliantis, tum sanctificantis, quam utramque gratiam Christus nobis meritus est, atque infundit fecit. Per membrum autem morale, (de quo hic etiam loquimur) intelligitur pars aliqua corporis moralis, vel communitatis, quæ influxum recipit, quales partes sunt communiter subditi respectu principis.

639. In communitatibus politicis terrenis (sicut etiam in corporibus physicis) caput quoque, seu princeps, est strictè membrum; quia vicissim etiam recipit influxum, seu sustentationem à membris, sive subditis: at in corpore morali, seu mystico Christi, res non ita se habet; nam Christus est ita caput, ut non sit in sensu stricto membrum, quia tantum communicat suum influxum alijs membris: non autem recipit ullum influxum, à membris. Unde, quando S. Paulus 1. Cor. 12. v. 27. dicit, fideles esse membra de membro, explicat id S. Thomas lect. 3. in 1. Cor. 12. his verbis: *Ita distinguimini, & ordinamini ad invicem, sicut unum membrum ad aliud:* & sic etiam ea verba explicat Cornelius in hunc locum: quòd scilicet per ea significetur, fideles esse vicissim membra, & compartes ejusdem corporis; sicut

ait idem Apostolus ad Rom. 12. v. 5. *Singuli autem alter alterius membra:* non quòd intelligat, quemvis esse partem alterius, sed tantum, esse compartem, seu commembrum cum altero; unde illud de membro, non necessarò intelligitur de Christo: certè non intelligitur de ipso ita, ut influxum recipiat à membris.

640. Dico jam 1. Ratio capitis competit Christo ut DEO-homini. ita communis, Prob. conclusio 1. S. Paulus ad Ephes. 1. loquitur clarè de Christo ut DEO-homine; nam v. 7. ait: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:* quæ nec de solo DEO, nec de solo homine possunt dici, ut patebit magis ex n. 642. postea autem idem Apostolus v. 22. de eodem Christo subjungit: *Et omnia subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam.* Pariter ad Colos. 1. v. 14. idem Apostolus de Christo scribit: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:* & v. 18. *Et ipse est caput corporis Ecclesia, qui est principium, primogenitus ex mortuis:* ergo juxta S. Paulum, Christo ut DEO-homini, competit ratio capitis Ecclesie.

641. Prob. conclusio 2. Christus dicitur caput, non tantum, prout est dominus; non enim dicitur caput aquarum, vel arborum: nec etiam dicitur caput, tantum, ut est præcisè quomodocunque dans gratias; nam dicitur caput in aliquo speciali sensu, in quo nec Pater Divinus, nec Spiritus S. (qui ex S. Thoma 3. p. q. 8. a. 1. ad 3. dicitur cor Ecclesie) dicitur caput: scilicet dicitur Christus caput, ut influens gratias ex meritis suis, sive ut redemptor, aut præservativus, aut reparativus; atque esse talem redemptorem, & mererit alii, maxime peccatoribus, gratiam, & justitiam, convenit Christo, nec ut DEO solum, nec ut homini solum, sed ut DEO-homini simul: ergo.

642. Major negari non potest; nam vocem capitis sic accipiunt ubique Patres, atque doctores. mi. constat ex jam sape dictis; nam Christus ut tantum DEUS non potuit mereri; quia non potuit obsequium præstare: neque etiam ut purus homo potuit alijs mereri justitiam &c. ut constat ex n. 317. & 320. ergo debuit mereri ut DEUS homo simul. Hinc illud S. Leonis serm. 1. de nativ. Domini. *Nisi enim esset verus DEUS, non adferret remedium: nisi esset homo verus, non præberet exemplum.*

643. Confir. Virtus influendi, ex meritis suis, gratiam in alios, convenit Christo, partim secundum gratiam accidentalem creatam, partim secundum substantialem increatam: ergo convenit ipsi ut DEO-homini. prob. antec. ab accidentali gratia habet ut homo principia intrinseca, quibus elicere potuit operationes meritorias: à gratia substantiali ut DEUS habet formam condignificantem, ex quibus confurgit meritum Christi infinitum, ex dictis n. 350. ergo.

An, & quomodo conveniat Christo ratio Capitis.

644. Dico 2. Christus est caput omnium hominum viatorum: item existentium in purgatorio: atque etiam Beatorum: non verò damnatorum. ita S. Thomas, & communis Theologorum. Refero verba Angelici 3. p. q. 8. a. 3. in corp. sic ait: *Christus est caput omnium hominum, sed secundum diversos gradus; primo enim, & principaliter est caput eorum, qui actu uniantur sibi per gloriam: secundo eorum, qui actu uniantur sibi per charitatem: tertio eorum, qui actu uniantur sibi per fidem: quarto verò eorum, qui sibi uniantur solum in potentia, nondum reducta ad actum, quæ tamen est ad actum reducenda secundum Divinam prædeterminationem: quinto verò eorum, qui in potentia sunt sibi uniti, quæ nunquam reductur ad actum: sicut homines in hoc mundo viventes, qui non sunt prædestinati: qui tamen ex hoc seculo recedentes totaliter desinunt esse membra Christi; quia jam nec sunt in potentia, ut Christo uniantur.* Hucusque Angelicus, ubi rationem membri constituit in unione morali cum Christo, quæ unio fiat in aliquo influxu alicujus boni, seu gratiæ.

645. Prob. jam conclusio. Christus est caput illorum, tanquam membrorum, in quos habet influxum, ut constat ex n. 641. & seq. sed in omnes homines, tam viatores, quam in purgatorio decentos, aut in celo beatos, Christus habet influxum: ergo. mi. prob. Christus his omnibus tribuit per sua merita, aut gloriam, aut gratias, in ordine ad fidem, & charitatem, saltem tales, quibus possent, si vellet, venire ad fidem; nam, ut probatum n. 496. meritis est omnibus hominibus omnem gratiam, & gloriam, quamcunque acceperunt: & præsertim ut probatum est n. 406. meritis est omnibus gratiam saltem sufficientem: ergo.

In damnatos autem Christus nullam amplius influat gratiam, nec sufficientem; unde eorum non est amplius caput in hoc sensu: quamvis eorum caput sit in alio sensu latiori, quo per caput præcisè significatur dominus. Quia tamen influxus Christi diversus est, & major in quosdam, quàm in alios; hinc Christus magis dicitur caput eorum, in quos plus influat: & magis dicuntur etiam isti membra, qui magis ei sunt uniti, e. g. magis, & in strictiore sensu dicitur membrum Christi, qui est intra Ecclesiam per baptismum, & fidem, quàm qui extra illam adhuc existens, tantum habet potentiam eam intrandi: & hinc in uno sensu potest negari, tales esse membra Christi, non verò in omni.

646. Dico 3. Christus etiam est caput SS. Angelorum. Dixi sanctorum; quia damnatorum, seu dæmonum, non amplius est caput, nisi in sensu latiori, in quo caput significat dominum: fuit tamen etiam in sensu strictiori caput eorum, dum erant in via; quia & ipsis meritis est gratiam, qua potuissent à lapsu præservari. ita Theologi communiter, quanquam non ex eadem ratione. Prob. conclusio 1. ex S. Augustino

enarrat. in psalm. 36. concione 3. non valde longe à principio, ubi sic scribit: *Caput nostrum Christus est: corpus capitis illius nos sumus: nunquid soli nos, & non etiam illi, qui fuerunt ante nos? Omnes, qui ab initio sæculi fuerunt justii, caput Christum habent... adjunctis etiam legionibus, & exercitibus Angelorum.*

Prob. conclusio 2. ratione. Christus ut DEUS-homo meritis est sanctis Angelis omnem gratiam, & gloriam, accidentalem, & essentialem, eosque etiam præservavit à lapsu: ergo quoque est caput eorum, etiam relatè ad gratiam, & gloriam essentialem. consequentia est clara. antec. etiam fuit probatum à n. 495. & quæ huic conclusioni objici possunt, jam soluta sunt à n. 508.

647. Ob. 1. contra 1. conclus. S. Paulus ad Ephes. 1. quem locum citavimus n. 640. loquitur de Christo tantum ut homine: ergo Christus tantum ut homo, & non ut simul DEUS, est caput omnium, saltem hominum. prob. antec. S. Thomas lect. 8. in epist. ad Ephes. c. 1. v. 22. ait, eum textum explicandum esse de Christo ut homine; nam ait Angelicus, illa verba *sub pedibus*, significare humanitatem Christi: & hinc S. Doctor ita infer: *Est ergo sensus, quòd omnia creata non solum subjecit Pater Christo, in quantum est DEUS, cui ab æterno omnia sunt subiecta, sed etiam humanitati ejus: ergo. Confir. Soli humanitati conveniunt omnia, quæ spectant ad rationem capitis: ergo.*

Resp. Ex capite primo epist. ad Ephesios, utique aliqua non conveniunt Christo ut tantum DEO, e. g. quando dicitur v. 19. suscitatus à mortuis, vel v. 7. habere sanguinem &c. Concedi etiam potest, quòd Christus acceptus ut tantum homo, sit caput in eo sensu, in quo caput significat dominum; hoc enim ad summum vult S. Thomas. At non conveniunt Christo, ut tantum homini, omnia in eo capite contenta: neque Angelicus ullibi dicit, ea omnia convenire Christo ut tantum homini. Et sanè nunquam poterit probari, quòd Christo ut tantum homini conveniat ratio capitis in sensu, in quo nos loquimur, hoc est, ratio influentis, vi meritorum suorum, gratiam, & justitiam in peccatores, ut in ipso habeamus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum.

648. In forma. neg. ant. nam, ut patet ex modò dictis, verba Apostoli non conveniunt soli homini, uti nec soli DEO, sed DEO-homini. Et hinc neque convenit Christo, ut tantum homini, ratio capitis, si caput sumatur in nostro sensu. ad prob. dicit ant. S. Thomas ait, aliqua verba Apostoli, nempe illa: *Et omnia subjecit sub pedibus ejus:* esse explicanda etiam de Christo, ut tantum homine. conc. ant. ait, esse de Christo ut homine explicanda omnia dicta, & quidem, ut tamen vox caput sumatur in nostro sensu. neg. ant. & conf. Ad summum S. Doctor vult, Christum ut tantum hominem posse dici caput, prout hoc significat dominum.